

Monogràfic

A cop d'art

Creativitat, *graffiti* i mirar més enllà o De Reüll

Lluce Flotats Sala

És principi d'estiu, el primer dia d'una substitució en un CRAE on no has estat mai, i que per tant ni tan sols coneixes, i tens dos mesos per endavant de feina sabent que després d'aquests pots ser et tornen a trucar, i que has de donar el màxim

de tu mateix per tal que els infants i joves s'enduguin quelcom positiu de tu, un aprenentatge.

Els educadors "de la casa" et fan acompanyament i t'expliquen gairebé tot el que hauries de saber en menys de

◀ Foto: Lluç Flotats. Algunes peces del projecte De Reüll.

trenta minuts; en alguns casos, et quedes sol davant d'un grup d'infants que no et coneix de res. Alguns et pregunten qui ets, què hi fas aquí, on és l'educador que hi hauria d'haver (el seu educador)... D'altres et diuen que la persona que substitueixes és la millor del món i que tu no fas pinta de ser igual o millor que ella. I a la resta simplement no els interessa la teva presència i segueixen submergits en l'ordinador, la televisió o altres entreteniments.

I després d'uns minuts, quan la novetat ja ha passat, per a ells continua la rutina diària a què ja estan acostumats. Però per a tu s'inicia una rutina que encara no és rutina a causa de la desconeixença que sents, però que et permet observar a primera vista i adonar-te que la majoria d'infants no fan "grans coses", almenys segons el teu parer. És aquí quan la creativitat ha de fer un esforç i aconseguir atreure la seva atenció en alguna cosa més que la novetat. Agafes un paper i et poses a dibuixar formes estranyes sense gaire sentit: els que estan fent deures o altres feines no en fa-

ran cas... però els que estiguin fent coses per fer se t'aproparan per interessar-se pel que fas, encara que només sigui per dir-te que no ho saps fer, que ell ho fa millor o que l'altre educador sí que en sap... i llavors és el moment d'estirar el fil i que dibuixin amb tu o et mostrin algunes llibretes on tenen dibuixos i, d'aquesta manera, aprofundir a conèixer-los una mica més. Aquest fil no es pot estirar de forma quotidiana i realment només alguns s'obren a donar-se a conèixer, però és un bon començament.

Durant la infància, sigui tant en família com en un centre, el dia a dia està ple de moments "morts", és a dir, moments on no es fa res, moltes hores de televisió i consoles, mitjans que, depenent del programa o joc que s'utilitzi, es poden considerar tant "educatius" com destructius o fins i tot perjudicials per al creixement integral de la persona. Personalment no crec en la sobreprotecció de l'infant, però tampoc crec en segons quin tipus de programa i joc amb incitacions explícites a la violència física, alhora que altres programes utilitzen un al-

tra mena de violència més implícita, menys física però altament influent. Aquestes hores es podrien substituir per moments de creació de projectes, d'experimentar amb materials i de no tallar-los les ales de la imaginació.

Són molts els missatges negatius que fan reprimir la creativitat i les ganes d'experimentar. No és tan simple com dir no ho fas bé, o amb això no aniràs enlloc, sinó que també cal marcar molt els límits.

Són molts els missatges negatius que fan reprimir la creativitat i les ganes d'experimentar i propiciar noves idees. No és tan simple com dir no ho fas bé, o amb això no aniràs enlloc, sinó que també cal marcar molt els límits o tancar les premisses i no obrir-les.

És clar que quan s'han de fer documents "oficials" o treballs concrets s'han de respectar unes bases, però, sobretot en la infància, les coses oficials ocupen una part molt petita de tot el que es pot arribar a generar, i la creativitat amb els límits molt marcats no es pot considerar una creativitat plena.

Cal deixar-los crear, amb superfícies més grans que un full de paper, amb més materials que quatre ceres, sense un límit de temps... però amb un objectiu final, per tal que la resta sigui conscient del significat d'allò que han creat, explicar-ho raonadament.

Fins i tot, cal fer volar la imaginació de tots i interpretar les obres de cadascú, sempre amb respecte i sense ferir la persona. Cal buscar, entre tots, altres visions del que s'ha fet, no veure simplement un arbre amb el típic forat al tronc, sinó imaginar quin animal fantàstic hi podria viure.

Encara que tot canvi en la manera de fer tant d'educadors com de la família representa un canvi econòmic, es pot afirmar amb tota seguretat que:

No són els recursos econòmics de la família els que fan que es tingui talent creatiu, sinó, més aviat, l'actitud de la família per donar oportunitats culturals. Una família que estimuli els seus fills en l'adquisició de coneixements, fomenti i valori la lectura i la visita de museus, mantingui una actitud oberta i tolerant, i que al mateix temps tingui unes normes

familiars clares, està donant oportunitats per al desenvolupament de la intel·ligència creativa.¹

Quan cursava el màster d'Educació Emocional i Benestar, en una de les classes, la ponent que ens feia la sessió pràctica ens va dir que agaféssim un paper i els colors que volguéssim, i que féssim el dibuix més lleig i mal fet de la nostra vida; aquestes premisses, fora de les bases, van fer que tots creéssim amb més o menys traça i toquéssim nous estils, despreocupats pel que podria sortir i pel que en pogués dir la resta. Això, a primera vista, fa canviar tot el que hem après, la manera com hem rebut l'educació, l'excel·lència que volen i en principi volem per als nostres educands o infants al nostre càrrec; com que, majoritàriament, l'objectiu principal és la màxima perfecció, fa que no explorem prou per créixer en temes de creativitat.

Això sí, per potenciar la creativitat als infants, també hem de potenciar la nostra pròpia creativitat, donar voltes a la pròpia manera de fer per tal de descobrir els propis bloquejos, replantejant-nos els prejudicis i agafant el compromís d'investigar i ampliar el potencial creatiu; en paraules molt utilitzades últimament, aprenent a desaprendre, com explicava Anton Layunta durant una classe de "Despertant l'Homo Creator".

El món del graffiti

El graffiti i l'art urbà, tal com ara els coneixem, així com moltes altres disciplines, van néixer a finals dels anys seixanta del segle passat com a mitjà d'expressió i reivindicació, per fer visible una opinió en diverses parets. No tot el graffiti i art urbà és crític amb la societat ni reivindica uns drets: una gran part és més una expressió personal, per fer-se conèixer arreu i marcar el territori amb la seva firma (*tag*).

El debat entre si el graffiti és un art o és simplement vandalisme mai ha acabat de definir-se; la gran majoria de gent els murals els consideren art, i les pintades en persianes i façanes sense una dedicació de més de cinc minuts les consideren vandalisme. Fins aquí és una opinió força generalitzada, però fa uns anys vaig voler aprofundir en aquest món i fer una recerca, conèixer més de prop la gent que ha fet del graffiti el seu estil de vida. Molts d'ells, davant del debat entre art o vandalisme, consideren el graffiti com un "art vandàlic"; l'adrenalina i les endorfines que els genera tenir cinc minuts per pintar un vagó de tren, o una paret exposada a milers de persones, no les canviarien per res. Alguns fins i tot consideren que pintar murals de forma legal i sense por ni pressa no es pot considerar graffiti. Aquests, per molt que s'ofereixin parets on pintar le-

1 SÁNCHEZ MANZANO, Esteban. *La inteligencia creativa*. Archidona, Màlaga: Aljibe, 2010.

galment, continuaran pintant allà on creguin que ho han de fer.

Fa cosa de quinze anys, Barcelona era una de les capitals referents del *graffiti* mundial, era un aparador d'art urbà; al cap d'uns anys la visió de l'Ajuntament va canviar i amb la llei del civisme el *graffiti* va ser totalment criminalitzat i perseguit: fer una pintada podia suposar multes de fins a 6.000 €, cosa que va significar que moltes ciutats passessin al davant de Barcelona, organitzant esdeveniments d'escala mundial i destinant uns recursos culturals a aquesta disciplina. Actualment s'ha tornat a donar a artistes l'oportunitat d'expressar-se sense

por en alguns murs concrets tant de Barcelona com d'altres poblacions.

Més enllà de la por i de l'adrenalina dels actes il·legals, es pot extreure una visió socialitzadora d'aquest art: fer participar l'entorn de l'obra que es crearà, fer un mural comunitari juntament amb els infants o no tan infants del barri, buscar les inquietuds i el que fa moure la comunitat i reflectir-ho al mur. Quan un mur expressa el que el seu entorn pensa o desitja, es converteix en part del paisatge i no en un bolet sense cap raó de ser i sense sentit.

Educar en l'art urbà i el *graffiti*, tant a infants com a tota la societat, és una assigna-

▼ Foto: Lluç Flotats. Mirada al carrer dels artistes de Cerdanyola del Vallès.

natura pendent, però recomano aixecar el cap en caminar i observar més atentament els murals, els adhesius dels senyals de trànsit o els pòsters penjats en llocs diferents del que és normal: hi ha mostres d'enginy, creativitat i crítica que no es veuen a simple vista.

El projecte De Reüll

De Reüll es podria definir com un projecte de vida, fet a base d'agafar diverses parts, àmbits i passions personals.

Aquest projecte artístic consta de quatre-cents mirades, pintades amb plantilles

(*stencil*, en idioma d'art urbà) sobre materials reciclats (fustes, rajoles, plàstics, cartons...), totes de la mateixa mida i enganxades en diverses poblacions de Catalunya, no només a les capitals, que és on normalment es desenvolupa l'art urbà, sinó tant en grans ciutats com en petites poblacions de pocs habitants.

La raó per la qual he triat la mirada de la gent en lloc d'una altra part del cos, primer de tot, és perquè sempre m'ha apassionat; el que es pot transmetre amb una mirada a vegades no es pot dir amb paraules, i m'agradaria donar molta importància a la comunicació no verbal en aquests

Monogràfic

A cop d'art

temps en què cada paraula és jutjada i analitzada amb lupa.

Totes les mirades són d'amistats o persones que he conegut durant el meu camí o camins que he anat prenent; per tant, formen o han format part de la meva

ment tot i la gran bellesa que poden tenir. Espais que recorden el passat com a antigues fàbriques o edificis i cases tapiades, alguns que són molt presents, com el Centre Social Autogestionat Can Vies (desallotjat el passat 26 de maig); espais que havien

de ser i no van arribar a res a causa del final de la bombolla immobiliària i s'han quedat en els fonaments del que podrien ser, i d'altres que inspiren un futur una mica més positiu com casals populars o centres autogestionats. El fet de no centralitzar les mirades a Barcelona, que, com he dit anteriorment, ha-

Es pot aconseguir fer que la gent que camini per un carrer i vegi la mirada s'aturi un moment i es qüestionari per quina raó hi és, què és el que està mirant amb ulls de felicitat, de ràbia o d'il·lusió.

vida, però m'agradaria girar el sentit de l'expressió *formar part* pel de "m'han format". M'he anat construint a base de consells, crítiques, llargues converses, vivències i moments, ja sigui en el meu camí de l'art, l'escoltisme, l'educació social i l'emocional. Aquest projecte, a més d'un repte personal, és un reconeixement per la feina desinteressada i normalment no intencionada de fer-nos créixer els uns als altres.

No tots els espais on ha aparegut una mirada tenen un sentit concret, però molts sí; espais de lluites personals i col·lectives, espais buits, espais plens de vida, reconeguts per molts o amb falta de reconeixement

via estat referent del *graffiti* i encara ara ho és de l'art urbà tot i estar molt perseguit, vol donar importància als barris, als pobles poc coneguts i als racons amb històries que s'haurien de conèixer i queden oblidades al cap dels anys.

L'objectiu del projecte no és un canvi social, que sí que és una finalitat personal, però sóc realista i amb un projecte d'art urbà no es pot canviar el món. El que sí que es pot aconseguir és fer visibles alguns espais, fer que la gent que camini per un carrer i vegi la mirada s'aturi un moment i pensi en un perquè, es qüestionari per quina raó hi és, què és el que està mirant amb ulls de felicitat, de ràbia o d'il·lusió aquella

mirada. Amb tantes càmeres de videovigilància com hi ha a les ciutats, sentir-se observat per una mirada pintada, però real, pot ser un acte fins i tot agradable tot caminant.

El suport, la col·laboració, d'una part dels participants en una fase propera del projecte, els missatges de felicitació de molta gent i les visites en augment al lloc web reflecteixen que, tot i ser un projecte no del tot legal, moltes de les notícies dels mitjans de comunicació, que són legals, ens fan molt més mal als ulls, al cor i a la consciència que un projecte amb fonaments. Il·legal, però sense voler fer mal a ningú ni voler vendre res més que un moment per mirar més enllà. **Q**

Referències bibliogràfiques

- *Projecte De Reüll* [en línia]. [s.l]: [s.n]. <www.reull.cat>
- ACASO, María. *La educación artística no son manualidades: nuevas prácticas en la enseñanza de las artes y la cultura visual*. Madrid: Catarata, 2009.

